

## IŠ PAČIAUNĖS PRAEITIES

Pačiaunės kaimas, iki 1918 m. oficialiai vadintas Sruogiškėmis I<sup>1</sup>, yra tarp Dusetų ir Antazavės, ties pietiniu Čiauno ežero krantu. Iki XIX a. vidurio priklausė Padusečio valstybiniam dvarui (имение). Kiek seniau čia būta gyventojų, nežinoma.

Rusijos caro 1861 m. vasario 19 d.<sup>2</sup> baudžiosvos panaikinimo nuostatų pagrindu netrukus buvo pradėti rengti gyventojų žemės išpirkos dokumentai. 1870 m. Kauno liustracinės komisijos pareigūnai (чины) nubraižė 39,95 dešimtinių žemės valdos planą<sup>3</sup>. Valdės šiaurėje – Čiauno ežeras; rytuose – Kundrėčių valstybinio kaimo žemė; vakaruose – Jasų valstybinio kaimo žemė; pietuose – Pādusečio valstybinio dvaro žemės sklypas, skirtas parduoti rusų kilmės asmenims (участок, предназначенный в продажу лицам русского происхождения).

1871 m. sausio 15 d.<sup>4</sup> patvirtintame liustracijos akte į Sruogiškių I žemės savininkų vardinių sąrašą įtrauktos 3 šeimos: Justino Brogos (4 žmonės), Jono Leleikos (3 žmonės), Jurgio Bakučio (2 žmonės). Čia, matyti, įtraukti tik pilnamečiai, nes to paties liustracijos akto kitame lape nurodyta, kad valdoje gyvena 3 šeimos 12 dūšių. Tame pat akte pagal išperkamų naudmenų plotus nustatytos kasmetinės žemės išpirkos rubliais; J. Brogai 25,15; J. Leleikai 3,21; J. Bakučiui 1,80. Žemė turi būti išpirkta iki 1913 m. sausio 1 d. Po I pasaulinio karo Pačiaunėje (pavadinimas įteisintas po 1918) buvo du ūkiai: Brogų (38,56 ha) ir Leleikų (apie 5,05 ha). Kur dėjos Bakučiai, žinių nėra<sup>5</sup>.

\*

Iki XIX a. vidurio pagrindiniai Sruogiškių gyventojai buvo Leleikos. Pirmasis 1871 m. dokumentuose paminėtas asmuo – Juozapas Leleikà.

\*

Pirmasis paminėtas Brogų giminės asmuo – Ignotas Brogà. Jis gyveno Bilaišiuose. Buvęs vienas. Jo vaikai: Vincentas, Silvestras, Justinas, Antanas, Tadaušas ir dvi dukterys (vardai nežinomi). Pačiaunės Brogų giminės pradininkas – Justinas.

\*

Viena Ignoto duktė ištekėjo už Morkūnų Maskoliūno. Jų dukterys: Elena, Karolina, Veronika, Ona, Marijona – visos liko senmergės. Sūnus Jonas vedė Butkytę iš Pačiaunės kaimo netoli Južintų (to kaimo nebėra). Jonas Maskoliūnas greit mirė, o našlė ištekėjo už Mataušo Černio. Jai mirus M. Černys vedė Adelę Gruodytę. Jie gyveno Morkūnuose, ten, kur iš Dusetų – Avilių vieškelio atsišakoja kelias į Grióvadvarį ir Vainiūnus. Jų dukrelė Elenytė mirė vienerių metų<sup>6</sup>. Černienės sesuo Stefanija Gruodytė (1909 04 12–1991 08 21) buvo medicinos daktarė, profesorė Kaune. Ji buvo Severijos Kuzmaitės-Brogienės krikšto dukra. Broliai – Leonas Gruodis, mokytojas; Antanas Gruodis – inžinierius elektrikas<sup>7</sup>.

Antra Ignoto Brogos duktė ištekėjo už Kálbutiškių Šuto. Po 1863 m. sukilimo juos ištrėmė į Rusiją, grįžo tik jų palikuonys.

Vincentas Broga vedė Sruogiškių II Miérkyčią ir pirkė Plyšiškėse 8 3 valakus žemės. Vincento dukterys: Česnavišio Čiegienė, Maskvyčių Barzdienė 9, Pazaduojės Vienažindienė ir Plyšiškų Antanauskienė (Ružà). Ružės Brogaitės – Antanauskienės duktė Marija ištekėjo už inž. Antano Bieliūno(= Biliūno) Kaune. Jų duktė Birutė Bieliūnaitė yra paskutinio tarpukarinės Lietuvos ministro pirmininko, vėliau politinio kalinio Antano Merkio marti. Antanauskų sūnus Juozas (Bieliūnaitės brolis) buvo nuovados viršininkas Zarasuose, Dusetose ir šiaurės Lietuvoje 10.

Monika Brogaitė-Barzdienė turėjo 12 vaikų. 6 mirė maži. Vienas iš sūnų Ignasius.

Rozalijos (Ružės) ir Juozo Antanausko vaikai (Plyšiškėse): 1. Elena Zelionkienė (jos sūnus Leonardas Zelionka – melioracijos prof. Kėdainiuose); 2. Stefanija Tumienė, mirė gimdydama, sūnus Stepas Tumas; 3. Marija Bieliūnienė (duktė Birutė Bieliūnaitė Merkienė); 4. Rožė Bražienė (sūnus Vytautas Bražys); 5. Liucija Sacevičienė (dukros Roma Vaitiekūnienė, Irena Sucinskas, JAV); 6. Michalina Lapėnienė; 7. Juozas (žmona Veržbickaitė; duktė Zina Brazaitienė, 1923; Zinos vyras – Juozas Brazaitis. Brazaičių dukros: Jūratė Samulienė, Laima Sokienė).

Vincentas Broga ir Mierkytė-Brogienė palaidoti Antazavėje. Kapas neišlikęs. Ji mirusi laidojant vyrą(ar atvirkščiai) kapinėse.

Silvestras Broga vedė našlę – Pāzaduojės Vienažindienę (galbūt savo dukterėčios svainio našlę?). Silvestro dukterys: Pupeikių Dieninienė, Dunduliškio Vainiuvienė. Trečioji, davatka, mirė Pazaduojėje.

Antanas Broga liko Bilaišiuose, turėjo dvi dukteris ir sūnų (taip pat Antaną). Buvo girtuoklis, jo vaikai irgi, prašvilpė turta, pardavė pusę ūkio 11.

Tadaušas Broga, pats jauniausias, buvo pamokytas. Nevedęs. Mirė Bilaišiuose, palaidotas Dusetose.

\*

Justinas Broga iš Bilaišių atėjo užkuriom į Sruogiškes I (Pačiaunę) ir vedė Juozapo Leleikos dukterį Grasiliją. Tai galėjo būti apie 1840 12. Jis sutvarkė ūkį, pasodino topolių, klevų. Grasilijos brolis Jonas Leleika buvo išėjęs į Bradesiūs ir vedė našlę su vaikais. Buvęs labai pikto būdo, ir jo žmoną žmonės vadinę kankine 13. Ji greit mirė, o Joną posūniai išvarė iš ūko. Jis grįžo pas tėvą Pačiaunėn. Tėvas Juozapas Leleika su žentu Justinu Broga norom nenorom jam atrėžė apie 5 dešimtines žemės. Gal dalybos buvo nelengvos, kad Jonas Leleikà pėsčias nuėjo į Kauną tvarkyti nuosavybės popierių 14. 1870 m. plane Brogų ir Leleikų ūkiai jau atskirti ištisine linija, parodytos dvi sodybos.

\*

Jonas Leleika Pačiaunėje vedė antrą kartą. Jo sūnus (turbūt vienturtis) Juozapas („Leleikos seniokas“) buvo kuprotas, į senatvę apykurtis 15. Juozapo žmona Eleonora Navadničėnienė (m. 1962) buvo iš Antandrajės. Jų vaikai: Povilas, Petras, Vladas.

Povilas Leleika (1900–1975) buvo Lietuvos savanoris. Gavo Suvalkijoje žemės sklypą, kurį pardavęs įsigijo avalynės bei manufaktūros krautuves Dusetose (1930–1940), konkuravo su žydais. 1941 m. buvo Dusetų viršaitis. 1944 pasitraukė į Vakarų. Mirė Detroite, JAV. Liko duktė Stasė Narbutienė.

Petras Leleika (1904–1964) gyveno Pačiaunėje. Buvo vedęs Eleną Lapienytę iš kitos Čiauno ežero pusės (Ažučiaunės). Vertėsi žemės darbu ir batsiuvyste. Buvo labai doras, protingas ir apsiskaitęs. Mirė Vilniuje nuo prostatos vėžio (1964 12 26). Palaidotas Dusetose. Duktė Liuda Ruseckienė (g. 1928 m.) mokytojavo Dusetose, vėliau – Klaipėdos universiteto docentė. Kita duktė Irena Drevinskienė gyvena Vilniuje.

Vladas Leleika iki 1945 m. gyveno Pačiaunėje, bet žemės darbo vengė. Rašinėjo į laikraščius, žurnalus, padirbinėjo kortas. Yra surinkęs Lietuvių kalbos žodynui apie 1000 žodžių. Po II pasaulinio karo buhalterio, buvo pakliuvęs į kalėjimą. Vėliau gyveno Kaune, mirė džiova. Turėjo dukrą Nijolę, kuri apie 1943 m. mirė meningitu (palaidota Zarasuose), ir sūnų Virginijų kuris mirė džiova <sup>16</sup>.

\*

Justino Brogos ir Grasilijos Leleikaitės vaikai: Salomėja (Saliamonija), Domicelė (Domincalia), Kazimieras, Dominykas, Norbertas (Narba), Petras.

Saliamónija Brogaitė (1842–1933) liko netekėjusi. Gyveno Pačiaunėje, dirbo ūkio ir namų ruošos darbus, buvo stipri ir sveika, mirė 91 metų.

Domicelė (Domincālia) Brogaitė irgi buvo netekėjusi. Pačiaunėn parvažiuodavo tik vasarą, šiaip tarnavo dvaruose kambarine, virėja (Pelikuose, Kėdainiuose ir kt.). Pačiaunėje gyvendavo salkoje, džiovindavo voveraites, rinkdavo bruknes ir pardavinėjo žydams. Iš savo uždarbio aukodavo bažnyčiai, rėmė pinigais klieriką Lionginą Dieninį iš Didžiadvario (1944 pasitraukęs į Vakarus, kunigavo JAV). Mirė 1937 m. Pačiaunėje, palaidota Dusetose.

Petras Broga (1867– apie 1943) buvo labai stiprus. Nevedęs. Gyveno Pačiaunėje. Pasakoja, kad jaunystėje skaudžiai išgyveno nelaimingą meilę ir dėl to prarado dvasinę pusiausvyrą. Naktį gulėdamas pašnibždomis kalbėdavosi su savim. Nesidomėjo nei pinigais, nei savo turtu. Sykį per metus nueidavo į Dusetas velykinės išpažinties. Šiaip ganydavo ir liuobdavo gyvulius. Apie 1935 m. jį parsivertė išleistas iš kiaulidės 7-rių metų kuilyms ir labai sužalojo iltimis. Kelias savaites Dusetose jį gydė daktaras Epšteinas. Mirė Pačiaunėje, palaidotas Dusetose.

\*

Kazimieras Broga gyveno S. Peterburge, dirbo vyresniuoju sąskaitininku Baltijos laivų statykloje Vasiljevo saloje (старший счетовод на Балтийском судостроительном заводе, Васильевский остров). Po revoliucijos (1918) mirė badu <sup>17</sup>. Liko sūnūs Vladzius ir Vaciuks, jie keliskart vasarojo Pačiaunėje <sup>18</sup>; dar buvo duktė Zosė, bet vos pakrikštyta mirė. Kurį laiką Kazimiero vaikai dar parašydavo į Biržus savo pusbroliui Jonui Brogai, bet netrukus laišškai nutrūko.

Norbertas (Nárba) Broga (1859–1912) gyveno Pačiaunėje, buvo turbūt nevedęs. Dirbo Ilgašilio eiguliu. 1870 m. plane pažymėtas kelias iš Pačiaunės Ilgašilio link. Jis ėjo per Jasų balas ir, matyti, buvo suklotas iš rąstų. Taigi, eiguliu galėjo dirbti ir kas nors iš vyresnių Brogų <sup>19</sup>. Narba 1912 m., būdamas 53 metų, po vėžio operacijos mirė Peterburge, ten ir palaidotas.

[Lino senelis ]

Dominykas Broga (1858–1907 08 22) gyveno Pačiaunėje. Buvęs labai stiprus. Pačiaunėje viena klojimo lubelių sija kabojo ant beržinės virvės, kurią jis suvijęs savo rankomis. Atrodo, kad jo laikais buvo pastatytas gyvenamasis namas <sup>20</sup> ,klojimas, galbūt senoji pirtis <sup>21</sup>. Mirė nuo vidurių vėžio, būdamas 49 metų. Palaidotas Dusetose. Žmona Julijona Sakalnykaitė – iš Riškonių (1863– 1938 11 16). Buvo blaivaus mąstymo, lietuviško nusistatymo. Domėjosi pasaulio įvykiais, skaitė laikraščius ir knygas. Dirbo ūkio ir namų ruošos darbus. Mirė Pačiaunėje, palaidota Dusetose.

Dominyko ir Julijonos Brogų vaikai: Motiejus, Jonas, Steponas, Elena, Izidorius.

[Lino dėdė]

Motiejus Broga (1887 06 10–1961 12 24) apie 1911 išėjo užkuriom i Padustėlį, kur vedė Apoloniją Jasiūnaitę ( 1894 01 31–1940). Istorijos archyve santuokos liudijimo neaptikta. Gali būti, kad jie susituokė S. Peterburge, viešėdami pas dėdę Kazimierą <sup>22</sup>. Kadangi po tėvo Dominyko mirties Pačiaunėje trūko pilnamečio šeimnininko, Motiejus, ir išėjęs į Padustėlį dar tvarkė tėviškės ūkį. Gali būti, kad šiuo metu buvo pastatyta klėtis, t. p. tvartas – daržinė su užvažiavimo tiltu (1919; ant daržinės II aukšto lentinės sienos buvo užrašyta degutu: 1919). Motiejus buvo griežtoko būdo, labai tvarkingas, truputį išdidus. Pasakoja, kad sykį rudeniop, užtikęs savo laukuose kaimynų jasiškių arklius, nusivarė juos į klojimą, įkinkė į kuliamaį ir su šeimyna kūrė javus. Turėjo sūnų Algirdą (1928 01 17–1976 04 28). 1949 m. abudu buvo išvežti į Sibirą: Motiejus – 1949 03 25 kartu su Pačiaunės Stepono Brogos šeima pateko į Sortus, Irkutsko sr. Algirdas buvo pasitraukęs iš namų. Po kelių dienų grįžo ir pasidavė milicijai. Jį išvežė į Bodaibo, Irkutsko sr. Po kurio laiko Motiejui buvo leista persikelti pas sūnų į Bodaibo (1950 vasarą). Grįžo 1958 m., bet namų nebeatgavo [dabar atgautą sodybą labai gražiai tvarko jo marti Aldona], nors buvo leista grįžti „su turto gražinimu“. Buvo apsiskaitęs, domėjosi politika, turėjo detektorinį radijo imtuvą.

[Lino dėdė ]

Jonas Broga (1893 10 21–1942 01 03) kurį laiką gyveno S.Peterburge pas dėdę Kazimierą. Buvo baigęs 4 gimnazijos klases(žr. pažymėjimą)<sup>23</sup>. Turėjo gabumų dailei. Gerai piešė, tapė. Nupiešė portretų iš natūros, nutapė aliejinių miniatiūrų pagal spalvotas reprodukcijas ir t. p. tėviškės vaizdų iš natūros. Buvo laisvamanis, bet liberalių pažiūrų, tolerantiškas. Jaunystėje buvęs karštesnis ir linkęs prie revoliucionierių. Pasak motinos Julijonos, apie 1919 m. Dusetose jie sutvėrė revoliucinį komitetą, bet po pamokslo iš bažnyčios išėjusios bobos jį su kačergomis išvaikė. 1920–1926 buvo Biržų – Pasvalio apskrities viršininkas. Po 1926 m. dirbo apskrities valdyboje mokesčių inspektoriaus padėjėju. Vedė biržietę Liuciją Atstupėnaitę (1907–1989 04), gražiai sutvarkė Vėjo gatvėje sodybą, užsodino didelį sodą. Mirė nuo pakartotino insulto,. Abu palaidoti Biržuose. Liko dvi dukterys: Galinda Dreimanienė-Ignatavičienė (1928 04 28–1991 03

13) palaidota Vilniuje ir Irena Vasiliūnienė (1932 05 19–1998 12 07), palaidota prie tėvų kapų Biržuose.

Elena Brogaitė (g. 1897 08 29) mirė visai jaunutė nuo apdegimo: sėdint prie besikūrenančios krosnies, užsidegė rūbai.

Izidorius Broga (1899 12 12–1922 04 16). Mokėsi Dusetų pradžios mokykloje, buvo likę dailių brėžinių, piešinių, ornamentų. Apie 1918 išėjo savanoriu į Lietuvos kariuomenę, kovojo su bolševikais<sup>24</sup> ir lenkais 2 – jo pėstininkų LDK Algirdo pulko ryšių komandoje (yra likusi 1921 m. pavasario nuotrauka iš lenkų fronto)<sup>25</sup>. Grįžęs susirgo džiova ir greitai mirė Pačiaunėje.

[Lino tėvas ]

Steponas Broga (1895 12 22–1955 05 19) gyveno Pačiaunėje. Mokėsi Dusetų pradžios mokykloje. Buvo kairiarankis, dešinė ranka buvo kiek palenкта per riešą. Draugiško ir linksmo būdo, mėgo su visais bendrauti, turgaus dienomis Dusetose nevengdavo ir traktieriuje pasėdėti. Visame Dusetų krašte kažin ar būtum radęs jam nepažįstamų žmonių. Kai važiuodavo vieškeliu su Sartuoju, tai tas jau pats sustodavo sutikęs kitą vežimą, nes žinojo, kad šeiminkui reikia pasikalbėti. Retos krikštynos ar vestuvės be jo apsieidavo, o jei mergaitė į bernelį žiūrėdavo skersa, tai jo tėvai Steponą prašydavosi piršliu ir dažniausiai – sėkmingai. Sodyboje pastatydino kiaulidę (apie 1933), naują pirtį, iškasė du betoninius šulinius, pastatė du perkūnsargius. Mėgo su vyrais, talkininkais ar meistras, dainuoti. Iki 1930 laikė erzilą bėgūną. Mėgino gerinti ūkį – turėjo nusipirkęs dvivagį plūgą (skibočių; gal buvo I karo metu iš Petrogrado ar dar anksčiau). Javus kartais pjovė pjaunamąja, tik ji dažnai gedo. Augino bekonus, vežė į pieninę pieną. Vis dėlto ūkis nebuvo našus, žemė prie smėlio, šeimyną kamavo ligos.

Apie 1936 iš žemės banko paėmė paskolą (2000 lt ) žydų skoloms apmokėti, bet tie nenoriai paskolos kuponus ėmė\*. Domėjosi politika, prenumeravo „Mūsų rytojų“, „Ūkininko patarėją“\*\*. Žmona – Kalniškių Severija (pagal pasą Ksaverė) Kuzmaitė (1888–1963 05 15) buvo 8 metais vyresnė.\*\*\*

Vaikai: Linas, Aloyzas, Stefanija, Povilas.

1949 kovo 25 visa šeima, išskyrus Liną, kuris tuo metu buvo trečio kurso studentas Kaune, buvo išvežta į Sibirą, kur dirbo kolūkyje „Vlasto Sovietov“ (село Сорты, Заларинский район, Иркутская область). 1951 m. sūnus Aloyzas susirgo greitąja džiova ir mirė. Steponas irgi susirgo džiova, mirė 1955 m. Abu buvo tenai ir palaidoti. Likę grįžo į Lietuvą 1957. Mirusiųjų palaikai parvežti 1990 09 03 ir perlaidoti Dusetose 1990 09 09. Severija Brogienė mirė vėžiu 1963, palaidota Vilniuje, Saulės kapinėse. Perlaidota Dusetose.

[\* pažymėti papildymai iš L Brogos archyvo]

\* Iš autobiografijos 1948 04 22: Žemė „labiau tiko kokiam rezervatui negu javams; beveik visur, pakasus 20 cm, graži geltona smiltis, o virš 1/3 viso ploto – iš trijų pusių apsupti ežerų liūnai, kur viešpatavo vandenų paukščiai.

1930–1938 m. laikotarpyje, išmirus keletai šeimos narių, o jaunajai kartai dar nesuaugus, ūkis naudojosi nuolatine samdomąja jėga“.

\*\* Iš pasakojimo 2005 01 24: „Tėvas gal ir paskaitydavo eilėraščių iš kokių knygų. Kai buvo Biržuose, tada ten buvo ir B. Sruoga atvažiavęs. Įtraukęs ir sako – o tavo laikrodis neblogas, atiduok. Tėvas atidavė, o kitą dieną rado tą laikrodį paliktą.

Tėvui patikdavo, jei kas grožėdavosi miškais, ežerais, mėgo paukščius. Gandralizdis prie sėdžialkos buvo. Karveliams buvo tokie loviai lizdams. Kregždžių begalė perėjo po stogu ant grebėstų. Tėvas mėgo visokius medžius – ypač eilę eglių, dar senelio sodintų. Pasilipęs nukirpdavo eglių viršūnes, tada išaugdavo kelios viršūnės, kaip ir kokia siena pasidarydavo“.

Apie tėvą dar anksčiau yra pasakojęs, kad kartais mama, kai pasigesdavo prie kokio darbo Stepono, klausdavusi Lino, gal matęs, kur nuėjo; tas patraukydavęs pečiais – atseit, nežinau. „O žinojau, – sakė, – Tėvas kartais nueidavo į mišką, atsisėsdavo ant kokio stuobrio ir klausydavosi paukščių ir medžių“.

\*\*\* 1941 m. vasarą šešiolikmetis nubraižė (gal tai buvo gimnazistų prievolė ?) lentelę, kur surašė Žukliškių, Marciuniškių, Vainiūnų, Griovdvario ir Pačiaunės kaimų ūkininkų turėtą žemę ir jų pasėlius (iš viso 28 ūkiai). Tarp jų – Stepono Brogos ūkis: bendras žemės plotas –36,56 ha; tame plote: ariama žemė –16 ha, sodas – 1 ha, pieva – 7 ha, ganykla – 4 ha, miškas – 2 ha, pelkė – 4 ha, sodyba – 1 ha, nenaudojama žemė – 1,56 ha. Pasėliai: rugių – 4 ha, vasar. kviečių – 1 ha, miežių – 0,5 ha, avižių – 2 ha, žirnių – 0,27 ha, mišinio – 0,58 ha, linų – 0,2 ha, kanapių – 0,02 ha, bulvių – 2 ha, pašarin. šakniavaisių – 0,4 ha, daržovių – 0,3 ha, grikių – 1 ha; pūdymao – 4 ha.

Tais pat metais sudarytos dar penkios aplinkinių kaimų ūkių lentelės (laikomi gyvuliai, paukščiai, javų atsargos, ž.ū. mašinos).

1942 08 19 d. sudarytas sąrašas tik S. Brogos ūkio žemės, pasėlių, t. p: karvės – 3, jautis – 1, veršis – 1, arkliai – 3, bičių šeima –1.

1944 06 15 d. lentelėje – Jasų ir Pačiaunės kaimų (iš viso 19 ūkių) žemė ir darbo jėga. S. Brogos ūkis: žemės 38,56 ha; savo šeimos 6 žmonės, svetimi 4; P.S. Žinios tikros. Vokiečių valdžiai būdavo duodami sumažinti skaičiai. L.Broga

Linus Broga (g. 1925 05 10) baigė Zarasų gimnaziją (1943), Kauno politechnikos institutą (1951), dirbo LTSR plentų valdyboje, LTSR autotransporto ir plentų ministerijoje, Vilniaus inžineriniame statybos institute. Išvertė Omaro Chajamo, Hafizo, Nizami ir kt. poezijos, rusiškąją J. Baltrušaičio lyriką. Parašė atsiminimų apie Juozą Urbšį, Unę Babickaitę – Graičiūniene, Vytautą A. Graičiūną, Lionginą Janaudį.

Aloyzas Broga (1928–1951 11 03) mokėsi Dusetų vid. mokykloje. Buvo labai gabus technikai, taisė visokias mašinas, mechanizmus, įrengimus, prietaisus. Buvo aukšto ūgio ( 1,98 m), stiprus, bet Sibire greitai palūžo. Kai 1944 m. traukdamiesi vokiečiai sodyboje paliko daug patrankų sviedinių, įsidrąsino ir išsisukęs jų galvutes su sprogdikliais, darė visokius bandymus. 1944 m. gale įėjęs į Aloyzo „dirbtuvę“ kiaulidės virtuvėje, susisprogdino sklypininko F. Botovo sūnus Vania. Po to sribai Aloyzą su tėvu ilgai tardė.

Stefanija Brogaitė-Bertašienė (g. 1930 01 08) mokėsi Dusetų vid. mokykloje. Ją išvežė iš priešpaskutinės klasės. Grįžusi ištekęjo už buvusio mokslo draugo Antano Bertašiaus iš Bilaišių. Jis dirbo geležinkelininku Černiachovske (Įsrutyje) Karaliaučiaus

srityje, vėliau Radviliškyje. Tenai Stefanija dirbo sekretore vidurinėje mokykloje. Mirus vyrui persikėlė į Uteną (1995). Turi dvi dukteris: Dalią Barzdonienę (g. 1958 03 27) Duokiškyje ir Jolantą Rudokiene (g. 1962 03 08) Utenoje. Parašė atsiminimų: „Ir išėjom iš savo namų“ (kn. „Ešelonų sesės“, V., 1994); „У тихих плесов Заларинки“ (Irkutsko srities Zalari rajono laikraštys „Сельская жизнь“, 1990 12 04, Nr. 144). Bažnyčios choristė Radviliškyje ir Utenoje.

Povilas Broga (g. 1931 10 25) mokėsi Dusetose. 1957 grįžęs iš Sibiro, apsigyveno Raudondvaryje prie Kauno, dirbo traktorininku ir vairuotoju Kauno kelių valdyboje ir Kauno 4-oje autotransporto įmonėje. Būtų galėjęs tapti gamtininku, ornitologu. Sibire lietuvių saviveiklai rašė ir vertė eiles. Rašo eilėraščius. Žmona – Elena Tucevičiūtė (g. 1938) nuo Betygalos. Duktė Lina (g. 1968), sūnus Giedrius (g. 1976). Sūnus Ričardas (g. 1965) tuoj mirė.

\*

Pačiaunės Leleikų sodybą (gyv. namas ir ūkio pastatas – daržinė su tvartu), mirus Petru Leleikai, Elena Leleikienė pardavė kaimynui Fomai Ivanovui. Jam išsiskyrus su žmona Fenia, ji liko čia gyventi. E. Leleikienė išvyko gyventi pas dukterį Liudą Ruseckienę į Klaipėdą. Tenai mirė (1991 01 01). Palaidota Dusetose.

\*

Brogų gyv. name Pačiaunėje po jų išvežimo 1949 m. gyveno du sklypininkai – Fedotas Botovas ir Jāsanas. Kitus trobesius (senąją daržinę su trisiėniu, klojimą su maniežu ir stacionarine medine kuliama, tvartą – daržinę su užvažiavimo tiltu, klėtį \*\*\*\*, kiaulidę, pirtį) valdžia greitai nugriovė ir išgabeno. Jāsonas išsikėlė į Dusetas, Botovo šeima sunyko, jis pats išprotėjo ir mirė. Apgriuvusį gyv. namą iš kolūkio nupirko buvęs Dusetų mokytojas Gruodis. Po jo mirties liko tik trečdalis namo (pietinis galas). Jame buvęs kaimynas Vytautas Matiukas (pirkęs iš Gruodžio 1990 m.), gyv. Kaune, įsirengė vasarnamį. Dalis žemės užėjo mišku.

Pagal 1994 m. matavimus, miško yra 24,9 ha, dirbamos likę 14,66 ha. Ją arė Vabolių žemės ūkio bendrovė, bet 1993 m. ji bankrutavo. Žemė pamažu užaina piktžolėm, nuomininkų nesiranda.

\*\*\*\* Klėtis buvo nuvežta netoli Dusetų kapinių kaip medžiotojų namelis. Linos Brogaitės-Kažemėkienės ir Ginto Kažemėko rūpesčiu 2006 m. gražinta į Pačiaunę.

1996 05 10 Utenos apskr. Valdytojo įsakymu nr.10-5-156 atstatyta nuosavybės teisė į Pačiaunės žemę. Sklypo kadastrinis nr. 43728216/1:1. Savininkai: Povilas Broga, Linas Broga, Stefanija Bertašienė. Sklypo plotas 37,7 ha. Valstybinio žemės kadastro duomenų registre data: 1996 06 05. Registracijos nr. 43/6361-2.

Žemės plotas iš 38.56 ha virto 37,7 ha todėl, kad Dusetų agrarinė tarnyba, nederinusi su pretendais, 0,86 ha pardavė kaip žaliają zoną kaimynei Feniai Ivanovai.

Iš viso dėl Pačiaunės atgavimo į Dusetas ir Zarasus važiuota 12 kartų.

1996

### Išnašos

<sup>1</sup> Sruogiškės II buvo ties Dusetų – Antalieptės vieškeliu. Dabar Sruogiškės. <sup>2</sup> Senuoju stiliumi. Naujuoju būtų kovo 3. Visos dokumentų datos iki 1915 – senuoju stiliumi. <sup>3</sup> 1 d. = 1,0925 ha; 39,95 x 1,0925 = 43,64 ha. <sup>4</sup> Senuoju stiliumi. <sup>5</sup> Apie 1940–1950 tokia pavarde gyveno šeima Čiauno ežero šiauriniame krante, ties Čiaunės ištaka. Gal tai anų Bakučių palikuonys. Ties pietine Brogų ūkio ežia augo kriaušė, raudonųjų serbentų krūmelis. Vieta vadinosi Grakauckiške. I karo metu čia įkeldintas buvęs rekrutas Grakauckas. Kada jis mirė, duomenų nėra.

<sup>6</sup> Elenos Kuzmaitės-Kuzmienės pasakojimas, Padustėlis, 1996 03 30. <sup>7</sup> Gimė Morkūnuose 1905 11 18. <sup>8</sup> Plišiškės – pagal LTSR administracinio – teritorinio suskirstymo žinyną (1976). Plytiškės – pagal Joną Matiuką, g. Jasuose (užrašyta Bilaišiuose, 1997 10 04). <sup>9</sup> Monika, vyras Ignasius. Vyriausia duktė Stefanija ištekėjo už gruzinų kunigaikščio, palaidota Vilniuje. Kita duktė – Monika Malakauskienė, sūnus Ignasius. <sup>10</sup> Daugiau apie Antanauskų likimą kn. „Tremties keliais“, V., 1993.

<sup>11</sup> Apolonijos Brogaitės-Matiukienės pasakojimas Bilaišiuose 1996 07: Antanas (Ignoto s.) Broga nebuvo nei girtuoklis, nei išlaidus, o labai tvarkingas, net šykštokas; jo sūnus Antanas buvo minkšto būdo, prie tinginio. Pragėrė valaką, liko tik 7,8 ha, išpardavė daug turto. Po I karo iš Rusijos grįžo tik 1922 m., nes ten linksmai gyveno su panele. Kaimyno Bertašiaus, su kuriuo kartu kareiviavo, laiško sugraudintas grįžo į Bilaišius. Turėjo 8 vaikus: Stefaniją I (mirė 2 metų); Vinčą; Joną; Igną, Stefaniją II (Pakerienę); Antaną (mirė JAV); Bronių (sūnus: Albertas, dailin.), Apoloniją Matiukienę. Antano I vaikai: Antanas II, Marija Brogaitė, Emilija Brogaitė-Lingienė.

<sup>12</sup> Pagal 5 kaimynų 1920 11 24 pasirašytą liudijimą apie Dominyko Brogos šeimos sudėtį nurodyta, kad jo vyriausia sesuo Saliamonija yra 78 metų. Tad ji būtų gimusi 1920-78 = 1842 metais.

<sup>13</sup> Iš Elenos Lapienytytės-Leleikienės pasakojimo, užrašyto jos dukters Liudos Leleikaitės-Ruseckienės 1987 03. <sup>14</sup> Petro Leleikos ir Motiejaus Brogos pasakojimas, apie 1960 m. <sup>15</sup> 1944 m. vasarą jis sakė, kad jam 96 metai, mirė 1944 m. rudenį, taigi būtų gimęs 1848 m.

<sup>16</sup> L. Leleikaitės-Ruseckienės pasakojimas.

<sup>17</sup> Motiejaus Brogos pasakojimas, 1961 m. <sup>18</sup> Žr. Kazimiero Brogos laiškus. <sup>19</sup> Galbūt Kazimieras Broga. <sup>20</sup> Namas buvo baigiamas 1912 m. (žr. Kazimiero Brogos laiškus). <sup>21</sup>



Galbūt ir tvartas. Jis stovėjo ten, kur 1933 m. buvo pastatyta kiaulidė. I karo metu sudegė nuo žaibo. Netoli tos vietos apie 1920–1925 m. buvo pastatytas perkūnsargis, kuri nugriovė vėjas apie 1933 m. <sup>22</sup> Gali būti, kad Motiejus kurį laiką Peterburge ir dirbo. Motiejaus marčios Aldonos Šakalytės-Brogienės pasakojimas.

<sup>23</sup> Plačiau apie Joną Brogą žr. kn. *L e o k a d i j a L u k o š i ū n a i t ė - M a l c i e n ė*. Dusetiškiai. 2003, p. 16 – 21; t.p: *V y t a u t a s I n d r a š i u s*. Aukštaitijos šviesuliai, V., 1999, p. 50–53.

<sup>24</sup> Galbūt su bermontininkais ( tikrinti likusius jo laiškus: yra atvirlaiškis su Šeduvos pašto anspaudu 1919 11 3; Šalia kitas violetinis anspaudas: „Antrojo pėstininkų pulko 9 kuopa). <sup>25</sup> Žr. t.p. knyg. *V. I n d r a š i u s*. Laisvės saulei tekant. V., Lietuvos nepriklausomų rašytojų sąjunga, 1999, p. 218.